

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ АНАЛІЗУ ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА В ПРОЦЕСІ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Хромушина Л.А.

Сумський національний аграрний університет, доцент кафедри менеджменту,
кандидат економічних наук, доцент

Складність та багатогранність процесу стратегічного управління підприємством вимагає відповідних ефективних управлінських рішень, які неможливо прийняти без наявності аналітичної інформації щодо умов діяльності та чинників впливу на підприємство, що генерує зовнішнє середовище. Зовнішнє оточення підприємства постійно змінює свої форми та набуває нові риси, що зумовлює необхідність удосконалення підходів до аналізу зовнішнього середовища підприємства у процесі стратегічного управління, формування оптимальної сукупності вже відомих методів аналізу та процедури його здійснення.

Процес стратегічного управління підприємством передбачає постійний моніторинг, аналіз і оцінку умов та чинників зовнішнього середовища, які виникають у навколишньому середовищі підприємства незалежно від його діяльності та впливають чи можуть вплинути на його функціонування (стан внутрішнього середовища), і тому потребують прийняття відповідних управлінських рішень. Зовнішнє середовище підприємства також називають загальним оточенням, середовищем непрямого впливу або сукупністю неконтрольованих факторів, які безпосередньо впливають на кожне окреме підприємство. Зовнішньому середовищу притаманні такі риси: багаторівневність та системність факторів; обмеженість впливу з боку підприємства на його зовнішнє середовище; унікальність зовнішнього середовища для конкретного підприємства.

Довгострокові стратегічні рішення можуть бути прийняті виключно на основі всебічного стратегічного аналізу, який передбачає дослідження прогностичних показників зовнішнього середовища діяльності підприємства та

визначення на їх основі внутрішніх потенційних умов. Він забезпечує комплексне дослідження поточної ситуації та подальший розвиток глобального середовища, галузі та підприємства [1, с. 291].

Доволі відомим методом аналізу зовнішнього середовища функціонування підприємства є PEST-аналіз. Аббревіатуру утворено з англ. слів *polіcy, economy, society, technology*, що позначають основні групи факторів – політичних, економічних, соціальних і технологічних, які впливають на підприємство. Загальний стан зовнішнього середовища можна визначити за допомогою таких груп показників: стан економіки та ринків (економічні фактори); діяльність уряду (політико-інституційні фактори); структурні зміни; науково-технічні тенденції; природно-економічні фактори. Усі окремі складові зовнішнього середовища взаємопов'язані, тобто зміни однієї з них (наприклад, політичної чи економічної) призводять до значних змін інших (наприклад, у соціально-демографічній чи правовій). Це відбиває складність зовнішнього середовища. Аналіз PEST-факторів дає безліч переваг:

- 1) у дослідників PEST-факторів виникає більш глибоке бачення зовнішнього оточення;

- 2) аналітик, здатний точно проаналізувати всі фактори, отримує цілісну картину зовнішнього оточення [2, с. 65].

Наступним загальновизнаним дієвим методом аналізу зовнішнього середовища підприємства є SWOT-аналіз. Цей метод може застосовуватися окремо як самостійний, а також як продовження аналізу зовнішнього оточення підприємства та узагальнення даних, отриманих при здійсненні PEST-аналізу. На нашу думку, саме таке поєднання методів при аналізі зовнішнього середовища підприємства надасть найбільш повну та достовірну інформацію щодо умов та чинників впливу на діяльність підприємства.

На сьогоднішній день SWOT-аналіз часто використовується у якості універсального інструменту визначення стратегії прийняття рішень у широкому спектрі економічної та людської діяльності. Даний метод передбачає розділення чинників і явищ загального оточення підприємства на чотири

категорії: сильні і слабкі сторони, можливості, що відкриваються, та загрози, пов'язані з діяльністю (з англ. слів strengths, weaknesses, opportunities, threats).

Приєднуючись до усталеної думки багатьох фахівців у галузі менеджменту, вважаємо, що методика SWOT-аналізу є доволі ефективною у сенсі всебічності та об'єктивності аналізу, доступною та нескладною при практичному застосуванні. SWOT-аналіз дозволяє систематизувати наявну інформацію і побачити реальну картину того, що відбувається, що сприятиме прийняттю грамотного управлінського рішення.

Як зазначалося вище, при проведенні SWOT-аналізу спочатку виявляються слабкі і сильні сторони підприємства (чинники внутрішнього середовища, які сприятимуть або перешкоджатимуть діяльності підприємства), а також можливості і загрози (чинники зовнішнього середовища, які сприяють або перешкоджають розвитку й ефективній діяльності підприємства).

Оскільки зовнішнє середовище постачає підприємству необхідні ресурси і забезпечує споживання його готової продукції, тобто підприємство постійно взаємодіє із зовнішнім середовищем і забезпечує тим самим можливість свого виживання, то у процесі стратегічного управління мають визначатися ключові фактори впливу зовнішнього середовища на здатність підприємства досягати визначених стратегічних цілей.

Список використаних джерел

1. Касич А.О. Втілення концепції стратегічного управління в практику вітчизняних підприємств. *Бізнес Інформ*. 2014. № 11. С. 290–294. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2014_11_51.

2. Сіренко М.Ю., Цисар І.О. Конкурентне середовище підприємства-суб'єкта ЗЕД: поняття, складові та методи аналізу. *Глобальні та національні проблеми економіки*. Ел. наук. фахове видання. Миколаївський національний університет ім. В.О. Сухомлинського. 2015. Вип. 7. С. 63–65. URL: <http://global-national.in.ua/issue-7-2015/15-vipusk-7-veresen-2015-r/1184-sirenko-m-yu-tsisar-i-o-konkurentne-seredovishche-pidprietmstva-sub-ekta-zed-ponyattya-skladovi-ta-metodi-analizu>.